

علی موسوی خلخالی

هشتم فروردین اولین نشست چهار کشور عربی مغرب، امارات متحده عربی، مصر و بحرین با حضور وزیر امور خارجه ایالات متحده در اسرائیل برگزار شد؛ نشستی که می‌توان از آن تعبیر نشست کشورهای مخالف ایران را برداشت کرد. نمی‌توان گفت نشست دشمنان ایران؛ چراکه مصر بلافاصله بعد از حضور در اسرائیل، اعلام کرد به‌هیچ‌وجه شرکت در نشست به معنای مشارکت علیه کشوری دیگر (اشاره به ایران) نیست و امارات نیز پس از این نشست اعلام کرد به دنبال سازوکاری برای همکاری منطقه‌ای با ایران است. به این ترتیب، در حالی که اسرائیل و آمریکا تلاش می‌کردند این نشست را آغازی برای تشکیل گروهی علیه ایران تبلیغ کنند، مصر و امارات به نوعی فاصله خود را از آنها بیان کردند و خواستند جانب احتیاط را رعایت کرده باشند. از سوی دیگر، اردن نیز از شرکت در نشست نقب خودداری کرد تا مبدا این‌گونه وانمود شود که در نشستی ضد ایرانی شرکت کرده است. پادشاه اردن حتی در دیدار با وزیر امور خارجه آمریکا که بعد از این نشست به امان سفر کرد، تاکید کرد مسئله فلسطین بیش از اندازه طولانی شده است و باید فورا ابتکار عملی برای پایان دادن به وضعیت موجود در دستور کار قرار گیرد. همین اظهارات

منطقه در چه مسیری گام برمی دارد؟

نشست کشورهای مخالف ایران

را پادشاه اردن نیز در دیدار با وزیر دفاع اسرائیل که دو روز پیش به این کشور سفر کرد، بیان کرد. دو روز قبل از نشست نقب، نشستی نیز در شهر عقبه اردن برگزار شد که در آن مقامات ارشد کشورهای امارات متحده عربی، عراق و مصر به میزبانی پادشاه اردن حضور داشتند و تلاش کردند در برابر دوربین‌ها با نشان دادن صمیمیت خود، اتحادشان را نشان دهند. اگرچه این نشست علیه ایران تعبیر نشد و همه طرف‌ها از اتخاذ موضع یا اظهارنظر علیه ایران خودداری کردند، اما روشن است که شرکت‌کنندگان در آن به نوعی تلاش کردند نشان دهند وحدتی عربی در برابر نفوذ ایرانی دارند. شرکت‌کنندگان بیش از هر چیز در این نشست تلاش کردند به نوعی دلخوری خود را از ایران نشان دهند؛ امارات متحده عربی به‌تازگی آماج حملات حوثی‌ها قرار گرفته و عراق در کشمکش تشکیل دولت است و این کشمکش به رقابت دوستان ایران و مخالفان آن تبدیل شده است و مصطفی کاظمی، نخست‌وزیر عراق احساس نمی‌کند ایران از او و دولتش حمایت می‌کند. اما این نشست یک میهمان دیگر هم داشت که تلاش می‌کرد جلوی دوربین چندان ظاهر نشود و آن حضور ترکی بن‌محمد، وزیر مشاور و عضو شورای وزیران عربستان بود که در اوج حمله

نگاهی به دوربرگردان وین و ابهامی که احیای برجام را دربر گرفته است

کلید اتمام مذاکرات دست کیست؟

♦ **ساداتیان: بهترین سناریو برای کرملین، تداوم تنش مهندسی شده است** ♦ **فلاحت‌پیشه: احیای برجام اسیر بازیگر خارجی است**

عبدالرحمن فتح‌اللهی: اگرچه در واپسین روزهای پایانی سال گذشته هیئت‌های اروپایی حاضر در وین با گرفتن عکس یادگاری از احتمال پایان مذاکرات و نزدیک‌بودن حصول توافق خیر دادند، اما ظهر ۲۰ اسفند سال گذشته (۱۱ مارس) جوزف بورل در تویییتی از توقف مذاکرات وین به دلیل تأثیر و نفوذ «عوامل خارجی» خبر داد؛ توفقی که تنها به فاصله ۴۸ ساعت بعد از بازگشت علی باقری‌کنی، معاون سیاسی و مذاکره‌کننده ارشد دولت رئیسی به وین رقم خورد. با وجود آنکه مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا مصداقی برای گفته خود (عوامل خارجی) به عنوان دلایل توقف مذاکرات مطرح نکرد، اما با گذشت ۲۳ روز از توقف مذاکرات به نظر می‌رسد شرایط به سمت نوعی انسداد و حتی شکست در روند احیای برجام میل می‌کند تا جایی که خبرهای واصله حکایت از برچیده‌شدن چادر خبرنگاران در مقابل هتل کوپورگ وین، محل برگزاری مذاکرات دارد. در این بین به باور قاطبه کارشناسان، تحلیلگران و ناظران امر دو عامل بیش از سایر پارامترها در توقف مذاکرات وین دخیل بوده‌اند: نخست نقش مخرب

مسکو در روند مذاکرات احیای برجام و دیگری درخواست تهران برای خروج سیاه پاسداران انقلاب اسلامی از لیست گروه‌های تروریستی ایالات متحده و تحریم‌های آمریکا. با این حال ارزیابی متنوع و حتی متضادی درخصوص وزن دهی به هرکدام از این دو عامل مطرح می‌شود؛ کمالینکه طیفی از کارشناسان بر دخالت‌های مخرب روسیه بر روند مذاکرات وین تأکید دارند و در مقابل برخی معتقدند اصرار ایران بر خطوط قرمز خود مبنی بر خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا عملا به توقف و حتی انسداد مذاکرات انجامیده است. هرچند در این میان پارامترهای دیگری از کارشکنی دولت بایدن و مانع‌تراشی کنگره با محوریت جمهوری‌خواهان گرفته تا مخالفت برخی از کشورهای حاشیه خلیج فارس و مشخصا اسرائیل هم می‌توانند در تداوم این توقف و انسداد نقش آفرین باشند. پیرو آنچه گفته شد «شرق» در گفت‌وگویی با حشمت‌الله فلاحت‌پیشه، رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در دوره دهم و سیدجلال ساداتیان، سفیر پیشین جمهوری اسلامی ایران در انگلستان، نماینده اسبق و عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در دوره دهم و سیدجلال ساداتیان، سفیر پیشین هرچه دقیق‌تر دلایل و عوامل توقف مذاکرات وین وین پرداخته است که در ادامه از نظر می‌گذرانید.

در ابتدا سیدجلال ساداتیان درباره ماهیت توقف سه‌هفته‌ای مذاکرات وین بر این باور است که این توقف بیش از آنکه از جنس اختلاف نظر فنی بین

طرفین باشد، ناشی از تقابل سیاسی با محوریت تهران – واشنگتن است؛ چون به نظر می‌رسد شرایط کنونی مذاکرات وین که عمدتاً از طریق موضع‌گیری‌های دیپلماتیک طرفین قابل ارزیابی است، نشان می‌هد مسائل اختلافی باقی‌مانده ارتباطی به حوزه فنی پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران ندارد و بیشتر متمرکز بر مسائل حوزه سیاسی به‌خصوص بعد از جنگ اوکراین است؛ چراکه به هر حال این جنگ اساساً صحنه سیاسی و دیپلماتیک جهانی را به‌طور کلی دگرگون کرده و از این منظر یقیناً مذاکرات وین هم تحت‌الشعاع جنگ اوکراین و تقابل روسیه با غرب قرار گرفته است. سفیر پیشین جمهوری اسلامی ایران در انگلستان در ادامه تشریح کرد: اگرچه ماهیت توقف کنونی در مذاکرات وین عمدتاً از جنس سیاسی است تا فنی، اما به نظر می‌رسد بعد از جنگ اوکراین، روسیه با مانور روی نقش فنی نشست شش‌جانبه در نقب بودیم. بنابراین این شرایط فضای ایران در نیروگاه اتمی بوشهر، فردو و همچنین تحویل اوزانیوم غنی‌شده بالاتر از ۳٫۶۷ و تبدیل آن به یک زد عملاً سعی دارد منافع سیاسی خود را با هدف موازنه‌سازی در برابر اروپایی‌ها و آمریکا در بطن مذاکرات وین ببی بگیرد. این موازنه‌سازی در شرایط حساس فعلی برای روسیه تا آنجا اهمیت دارد که حتی حاضر به کارشکنی و توقف عمدی در مذاکرات وین شده است. از این حیث مسکو با مطرح‌کردن درخواستش مبنی بر گرفتن تضمین کتبی از واشنگتن برای مستناتشدن روابط روسیه و ایران در حوزه هسته‌ای، شرایطی را رقم زد که ذیل مسائلی فنی برجامی، منافع سیاسی روسیه بعد از تجاوزش به اوکراین از طریق مذاکرات وین تحقق پیدا کند. همین

حوثی‌ها به تأسیسات آرمکو در این نشست حضور یافته بود. گفته می‌شد قرار بوده محمد بن‌سلمان، ولیعهد عربستان، خود در این نشست شرکت کند، اما در نهایت از حضور در آن خودداری کرد و نماینده خود را فرستاد. بنابراین به نوعی می‌توان گفت این نشست کشورهای آزرده‌خاطر از ایران بود که صرفاً می‌خواستند وحدت خود را در ناراحتی از ایران نشان دهند. شاید مخاطب حاضران در این دو نشست، ایران بوده؛ کمالینکه به صراحت هم بیان شد موضوع ایران، محور گفت‌وگوهای آنها بوده است. باین‌حال، تهران نباید این گردهمایی‌ها را نه آن‌قدر جدی بگیرد که آنها به سمتی بروند که اختلافات عمیقشان را کنار بگذارند و علیه ایران متحد شوند و نه آن‌قدر به آن بی‌اعتنا باشد که این کشورها احساس کنند تقویت سیاست‌های ضد ایرانی‌شان، واکنشی را از جانب تهران بر نمی‌انگیزد؛ به‌ویژه اینکه اولاً حاضران در نشست نقب برخلاف نشست عقبه اردن، ایدئولوژی و سیاست مشترکی ندارند که آنها را همیشه کنار هم نگه دارد، ثانیاً تنها چیزی که آنها را کنار هم آورده، دلخوری از ایران است که با مذاکره، دیپلماسی و اتخاذ سیاست‌های صحیح از سوی تهران قابل رفع است و می‌توان جلوی صف‌بندی آنها را در برابر تهران گرفت.

درخواست‌های روسیه در ادامه کار را به توقف بیش از سه‌هفته‌ای مذاکرات وین کشانده است؛ توقفی که هر روز به درازا بکشد تنها تبعات مخرب سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی و معیشتی برای ملت ایران دارد، آن‌هم در شرایط کنونی که بعد از جنگ اوکراین و افزایش بهای انرژی در بازارهای جهانی بهترین فرصت برای حصول توافق و تحریم‌ها شکل گرفته است. این نماینده پیشین مجلس شورای اسلامی ضمن تأکید بر این نکته که اساساً روسیه از تشدید تنش تهران با غرب منافعی به دست نمی‌آورد، عنوان کرد که در عین حال احیای برجام و لغو تحریم‌ها، نافی منافع روسیه است. بنابراین در شرایطی که تنها اهرم موجود روس‌ها برای تقابل با تحریم‌ها و فشارهای سیاسی و دیپلماتیک غرب به وابستگی اروپا به صادرات انرژی و گاز روسیه بازمی‌گردد، کرملین در تلاش است تا از هر طریقی به افزایش بهای انرژی در سایه بحران‌سازی‌های موازی به منظور موازنه‌سازی در برابر اروپا و آمریکا دست بزند. این عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در دوره چهارم درخصوص ایندال‌ترین سناریو برای روسیه در مذاکرات وین اذعان کرد: بهترین سناریو برای کرملین تداوم یک تنش مهندسی و مدیریت‌شده از سوی روسیه بین جمهوری اسلامی ایران با غرب خواهد بود؛ کمالینکه عملکرد معتادار و رفتار حساسیت‌برانگیز روسیه به موازات آغاز تجاوز به اوکراین نشان می‌دهد که مذاکرات وین تحت‌الشعاع این جنگ قرار گرفت، به گونه‌ای که روس‌ها مذاکرات وین را نه مسیری برای پایان‌دادن به نگرانی‌های جامعه جهانی درخصوص پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران و در نهایت لغو تحریم‌ها، بلکه اهرم فشاری برای تقابل با غرب در جهت منافع خود قلمداد کردند؛ چراکه اگر مذاکرات وین نهایتاً به تحریم‌ها منجر می‌شد می‌توانست به ورود ظرفیت تولیدی و صادرات انرژی جمهوری اسلامی به بازارهای جهانی منجر شود که یقیناً ثبات در قیمت‌ها و حتی کاهش بهای انرژی را به دنبال خواهد داشت. ولی چون این مسئله در تقابل با منافع روسیه است، کرملین سعی دارد تنشی کج‌دار و مریز را بین ایران و آمریکا در سایه مذاکرات وین پیش ببرد. اتفاقاً از این‌رو بود که جوزف بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا صراحتاً عنوان کرد روسیه در مذاکرات مخالف لغو تحریم‌های انرژی ایران بود.

این تحلیلگر ارشد سیاسی در پاسخ به این پرسش که اصرار تهران بر خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا تا چه اندازه سبب توقف مذاکرات وین شده است؟ خاطرنشان کرد: در ابتدای کار اصرار تهران بر خروج هم‌زمان نهاد رهبری و سیاه از لیست تحریم‌های آمریکا بود؛ اما اینکه در روزها و هفته‌های اخیر دیگر نامی از رفع تحریم نهاد رهبری به میان نمی‌آید، حکایت از آن دارد که به احتمال بسیار زیاد درخصوص رفع تحریم‌های این نهاد (رهبری) توافقاتی حاصل شده است. باین‌حال، اینکه دو حوزه حساس توان موسیقی و نفوذ منطقه‌ای ایران مستقیماً در ارتباط با سیاه قرار دارد، موجب شده مسئله خروج سیاه از لیست تحریم‌های آمریکا فرایندی پیچیده، زمان‌بر و بغرنج را شکل دهد که حتی در مقاطعی، هم می‌تواند بن بست و انسداد در مذاکرات وین را به دنبال داشته باشد و هم حساسیت‌هایی را در داخل آمریکا و در کشورهای حاشیه خلیج فارس ایجاد کند. اتفاقاً به دلیل همین حساسیت‌ها و نگرانی‌های ناشی از خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا، ما شاهد برگزاری دو نشست سه‌جانبه شرم‌الشیخ مصر و نشست شش‌جانبه در نقب بودیم. بنابراین این شرایط فضای مبهم و آینده تاریکی از مذاکرات وین به دست می‌دهد. از این منظر، اگرچه بسیاری از تحلیل‌ها بر این نکته تأکید دارد که حصول توافق و احیای برجام در دسترس است، اما به دلیل آنکه جمهوری اسلامی ایران سیاه را جزء خطوط قرمز خود تلقی می‌کند و همچنین این مسئله مخالفان منطقه‌ای و جهانی دارد، می‌تواند کل مذاکرات وین را تحت‌الشعاع قرار دهد.

احیای برجام بیش از آنکه گروگان نهاد داخلی باشد، اسیر بازیگر خارجی است

حشمت‌الله فلاحت‌پیشه نیز درباره اصرار تهران بر خروج سیاه پاسداران از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های

آمریکا بر این باور است که این خواست تهران عامل اصلی توقف مذاکرات وین نیست، بلکه چالش مذاکرات به خوانش اشتباه از مذاکرات بازمی‌گردد. به عبارت روشن‌تر، تهران در یک اشتباه تاریخی، احیای برجام را به منافع برخی از بازیگران و مشخصاً روسیه گره زد؛ به‌خصوص آنکه بعد از سفر اخیر حسین امیرعبداللهیان به روسیه، کلیدواژه‌ای تحت عنوان «خطوط قرمز» با محوریت سیاه وارد ادبیات دیپلماتیک دولت شد که هدف آن تنها و تنها تطهیر روسیه بود.

رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس دهم تصریح کرد: درحالی‌که تا همین چند هفته اخیر توافق‌نامه احیای برجام آماده امضا بود، نقش مخرب کرملین، آن‌هم بعد از آغاز جنگ اوکراین، سبب توقف در مذاکرات شد. روسیه با این اقدام به روشنی نشان داد برای رفتارهای حساسیت‌برانگیز و معنادار روس‌ها، جریان دیپلماسی با هدف احیای برجام حرکت کند؛ چون اگر روسیه به دنبال احیای برجام بود، ابتدابه‌ساکن باید روی مسائلی که درخصوص آن حساسیت و اختلاف نظر کمتری وجود دارد به توافق دست پیدا می‌کرد تا با ایجاد یک فضای مثبت، اختلافات کلان هم حل‌وفصل شود؛ اما کرملین مشخصاً با دست‌گذاشتن روی پراتزهای موجود در مذاکرات وین، به گونه‌ای رفتار کرد که این مذاکرات تحت‌الشعاع رفتار مسکو قرار گیرد؛ یعنی عملکرد روسیه نتیجه عکس داد و باعث توقف مذاکرات شد. این در حالی است که تهران هم متأسفانه با برخی توجهیات این حق را برای مسکو قائل شد. این تحلیلگر ارشد مسائل بین‌الملل درخصوص مصداق‌های کارشکنی و نقش مخرب روسیه در مذاکرات وین اذعان کرد: برخی رفتارهای حساسیت‌برانگیز و معنادار روس‌ها، مانند توییت اولیانوف مبنی بر اینکه «ایرانیان مانند شیر جنگیدند و فراتر از انتظارات، امتیازاتی را در وین به دست آوردند»، سبب شد در کمترین فاصله ممکن شاهد شکل‌گیری ائتلافی ضد برجام متشکل از جریان تندرو مخالف مذاکرات در آمریکا، طیف رادیکال صهیونیست در سرزمین‌های اشغالی و مرتجعان منطقه باشیم؛ ائتلافی که هجمه گسترده‌ای علیه دولت بایدن و رابرت مالی به عنوان مذاکره‌کننده ارشد آمریکایی‌ها شکل داد که کماتان هم ادامه دارد. این استاد دانشگاه در وزن دهی به خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا نقش مخرب روسیه در توقف مذاکرات صراحتاً عنوان کرد: توقف مذاکرات بیش از آنکه گروگان نهاد داخلی باشد، اسیر بازیگر خارجی است. چون در شرایط حساسی که با توقف مذاکرات وین همراه شد، متأسفانه شاهد آن بودیم که حسین امیرعبداللهیان سفر به روسیه و دیدار با مقامات کرملین را آن‌هم درست در برهه‌ای که مقامات روس جزء منفورترین شخصیت‌های سیاسی و دیپلماتیک جهان ذیل تجاوز به اوکراین هستند، در دستور کار قرار می‌دهد و در آن سفر وزیر امور خارجه ایران اصرار غیرقابل توجیهی با هدف وصل‌کردن تهران و مقامات دولت سیزدهم به منافع مسکو داشت؛ تا جایی که امیرعبداللهیان در سخنانی رسمی مسکو را از هرگونه دخالت و نقش‌آفرینی مخرب برای توقف مذاکرات وین میرا کرد و درست از همان لحظه بود که مسئله خطوط قرمز ایران با محوریت خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا مطرح شد. نماینده سابق مجلس در تبیین این گزاره که آیا می‌توان در کنار نقش مخرب مسکو، به نوعی توقف در مذاکرات را ناشی از اصرار تهران مبنی بر خروج سیاه از لیست گروه‌های تروریستی و تحریم‌های آمریکا دانست، خاطرنشان کرد: حسین امیرعبداللهیان بعد از سفر به روسیه و تطهیر مقامات مسکو، عملاً سیاه را به‌عنوان یک نهاد مستقل نظامی که نقش بی‌بدیل و قابل احترامی در امنیت و حراست از کشور و حتی پیشبرد برخی مسائل اقتصادی و تولیدی کشور دارد، فدای منافع روسیه کرد. به هر حال، زمانی که وزیر امور خارجه عنوان می‌کند سرداران سیاه گفته‌اند احیای برجام را به تحریم این نهاد گره زنید، خودبه‌خود سبب می‌شود توقف مذاکرات کردن سیاه بی‌بند که اتفاق همین مسئله واکنش‌های تند داخلی را علیه امیرعبداللهیان به دنبال داشت.

ابراز همدردی و تسلیت به مناسبت درگذشت تعدادی از روحانیون

و بالأخص به خاندان گرامی و فرزندان مکرمشان تسلیت عرض میکنم. این مرجع معظم در فضایی گوناگون انقلاب و مسائل کشور همواره وفادارانه در کنار مردم و پشتیبان نظام مقدس بودن و خدمات ارزشمندی کرده‌اند که موجب فیض و رحمت الهی است ان‌شاءالله. از خداوند متعال علو درجات ایشان را مسالت میکنم و امیدوارم با اجداد طاهرینشان محشور گردند.» همچنین رهبر انقلاب در پیام دیگری در مورد حجت‌الاسلام ری‌شهری متذکر شدند: «برای کسانی که از تقوا و سلامت نفس و مجاهدت مستمر این روحانی انقلابی باخبرند، فقدان وی ضایعه‌ای تلخ و اندوهبار است. تنوع عرصه‌های مجاهدت این عالم ربانی؛ علمی، اخلاقی، انقلابی، سیاسی، اداری که همه با اخلاص و صفا همراه بود، از او شخصیتی کم نظیر پدید آورده بود.» درگذشت حجت‌الاسلام ری‌شهری همراه شد با مقاله‌ها و یادداشت‌های متعددی که برخی از پژوهشگران و تحلیلگران در مورد تاریخ انقلاب ارائه دادند. این مرحوم از مدیران تاثیرگذار تاریخ انقلاب بودند. درباره همه اسامی ذکرشده و روحانیونی که دیگر در میان ما نیستند رهبر انقلاب با ارائه پیامی فقدان آنها را تسلیت گفتند.